

مبانی سیاست کیفری اسلام در قبال بزهکاری سایبری

علیه اخلاق عمومی

قربان فیاض^۱ | محمدعلی حاجی ده آبادی^۲

چکیده

سیاست کیفری اسلام، در بردارنده مجموعه‌ای از استراتژی‌ها، خط‌مشی‌ها و راهبردها در قبال پدیده‌های مجرمانه است که ریشه در مبانی اعتقادی، اخلاقی و فقهی این نظام دارد. در این مقاله، این سیاست در مواجهه با بزهکاری سایبری علیه اخلاق عمومی که در قالب جرایمی چون هرزه‌نگاری، ترویج فحشا و واسطه‌گری در روابط نامشروع بروز می‌یابد به روش توصیفی-تحلیلی و بر اساس منابع کتابخانه‌ای مورد بررسی قرار گرفته است. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که اسلام ضمن تأکید بر تدابیر پیشگیرانه و تربیتی، ظرفیت‌های گسترده‌ای برای جرم‌انگاری و کیفرگذاری رفتارهای ضد اخلاقی در فضای مجازی در اختیار نظام حاکم قرار می‌دهد. سیاست کیفری اسلام در این زمینه مبتنی بر اصولی چون حرمت اشاعه فحشا، اعانه بر اثم، افشای سرّ و لزوم صیانت از کیان خانواده است و هدف آن، حفظ سلامت اخلاقی جامعه و جلوگیری از انحطاط فرهنگی است. همچنین نتایج پژوهش بیانگر آن است که در فقدان اسناد بین‌المللی جامع برای مقابله با هرزه‌نگاری و سایر جرایم سایبری علیه اخلاق عمومی، نظام اسلامی می‌تواند با تکیه بر مبانی فقهی و ارزش‌های بومی، قوانین و سیاست‌های متناسب با شرایط فرهنگی خود را تدوین نماید. تقویت نظام تربیتی و آگاهی‌بخشی عمومی نسبت به آسیب‌های فضای سایبری نیز از راهکارهای اساسی پیشگیری محسوب می‌شود. این مقاله با تأکید بر مبانی فقهی، ضمن تبیین ضرورت به‌روزرسانی قوانین در حوزه جرایم سایبری، بر نقش دولت اسلامی در حفظ عفت عمومی و امنیت اخلاقی جامعه تأکید می‌ورزد.

کلیدواژه‌ها: سیاست کیفری، جرم‌انگاری، کیفرگذاری، بزهکاری سایبری، اخلاق عمومی، هرزه‌نگاری

۱. دکتری حقوق جزا و جرم‌شناسی، جامعه المصطفی‌العالمیه، قم، ایران Fayyaz1155994@gmail.com

۲. عضو هیئت علمی دانشکده حقوق، دانشگاه قم، قم، ایران

مقدمه

در دنیای امروز، فضای سایبری به‌عنوان یک عرصه جدید، به آثار و تبعات عمیقی بر رفتار اجتماعی و فرهنگی افراد پرداخته است. این فضا، با ویژگی‌هایی چون دسترسی آسان، ناشناس ماندن و قابلیت انتشار سریع محتوا، فرصتی را برای بروز و گسترش رفتارهای ضداخلاقی به نام «هرزه‌نگاری» و «واسطه‌گری برای روابط نامشروع» فراهم کرده است. این گونه رفتارها نه تنها به سلامت اخلاقی جامعه آسیب می‌رسانند، بلکه تهدیدی جدی برای ارزش‌ها و اصول اسلامی نیز به شمار می‌آیند. فضای سایبری به دلیل ویژگی‌هایی مانند دسترسی آسان، ناشناس ماندن کاربران و گستردگی جهانی، به بستری برای گسترش جرایم ضداخلاقی مانند هرزه‌نگاری و واسطه‌گری در روابط نامشروع تبدیل شده است. این جرایم نه تنها عفت و اخلاق عمومی را تهدید می‌کنند، بلکه به‌عنوان ابزاری برای تهاجم فرهنگی و تضعیف ارزش‌های اسلامی در جوامع مسلمان نیز عمل می‌کنند.

هرزه‌نگاری، به‌عنوان یکی از مصادیق بارز بزهکاری سایبری، شامل تولید و انتشار محتوای مستهجن با هدف تحریک جنسی است و این موضوع در سیاست کیفری اسلامی به شدت مورد نکوهش قرار گرفته است. با توجه به تهاجم فرهنگی و تأثیرات منفی فرهنگ غرب بر جوامع اسلامی، ضرورت مطالعه و تحلیل دقیق این پدیده‌ها در چارچوب فقه و حقوق اسلامی به وضوح احساس می‌شود. این مقاله به بررسی سیاست کیفری در قبال بزهکاری سایبری علیه «اخلاق عمومی» می‌پردازد. در این راستا، تعریف هرزه‌نگاری و مفهوم آن، مصادیق آن در فضای سایبری و ضرورت جرم‌انگاری این رفتارها از منظر فقهی و حقوقی تحلیل می‌شود. با توجه به معضلات روزافزون ناشی از هرزه‌نگاری و واسطه‌گری ارتباطات نامشروع در فضای سایبر، این مقاله به دنبال تجزیه و تحلیل دقیق و پیشنهاد راهکارهایی برای تقویت سیاست‌های کیفری کشور در راستای حفظ عفت و اخلاق عمومی با تأکید بر مبانی اندیشه اسلامی است. نوآوری‌های این مقاله را می‌توان چنین خلاصه کرد:

این پژوهش با رویکردی نوآورانه و تحلیلی، به بررسی و تبیین مبانی فقهی مرتبط با جرایم نوظهور در فضای سایبری پرداخته و تلاش نموده است اصول بنیادین فقه اسلامی، از جمله

اعانه بر اثم، افشای سرّ، ایداء و افساد فی الارض را در تحلیل و جرم‌انگاری رفتارهایی نظیر هرزه‌نگاری و سایر مصادیق ضد اخلاقی در بستر فضای مجازی مورد استفاده قرار دهد. نویسنده با درک ضرورت انطباق آموزه‌های فقهی با چالش‌های ناشی از تحولات فناوری و ارتباطات نوین، کوشیده است تا پیوندی میان اصول ثابت شریعت و نیازهای متغیر جامعه معاصر برقرار سازد. از دیگر جنبه‌های نوآورانه این مقاله، تأکید بر مفهوم نسبیّت فرهنگی در جرم‌انگاری رفتارهای ضد اخلاقی است. پژوهش با اذعان به تفاوت دیدگاه‌ها نسبت به اخلاق عمومی در جوامع گوناگون، بر لزوم تدوین قوانین کیفری متناسب با عرف، باورها و ارزش‌های فرهنگی هر جامعه تأکید کرده و این رویکرد را عاملی در جهت بومی‌سازی سیاست‌های کیفری و افزایش کارآمدی نظام عدالت کیفری می‌داند.

این مقاله نقش نظام اسلامی را در صیانت از ارزش‌های دینی و مقابله با تهاجم فرهنگی غرب در فضای مجازی مورد توجه قرار داده و بر ضرورت تدوین برنامه‌های جامع فرهنگی و حقوقی برای حفظ سلامت اخلاقی جامعه تأکید می‌کند. در این زمینه، به خلأ موجود در اسناد بین‌المللی - به‌ویژه کنوانسیون جرایم سایبری بوداپست - در زمینه جرم‌انگاری محتوای غیر اخلاقی اشاره و بر ضرورت تدوین قوانین ملی مستقل و متناسب با ارزش‌های اسلامی تأکید شده است. افزون بر این، پژوهش با رویکردی کاربردی، مجموعه‌ای از راهکارهای عملی و سیاستی را برای قانون‌گذاران و نهادهای ذی‌ربط جهت مقابله مؤثر با پدیده هرزه‌نگاری و سایر جرایم اخلاقی در فضای مجازی ارائه کرده است. از منظر پیشگیرانه نیز، نویسنده با تأکید بر اهمیت تربیت، آموزش و فرهنگ‌سازی در ارتقای اخلاق عمومی و پیشگیری از بزهکاری سایبری، بر لزوم توجه به سازوکارهای غیر کیفری در کنار تدابیر قضایی و کیفری تأکید دارد. در مجموع، نوآوری این مقاله در تلفیق مبانی فقهی با چالش‌های نوین فضای سایبری، تأکید بر نسبیّت فرهنگی و بومی‌سازی جرم‌انگاری، ارائه راهکارهای عملی برای سیاست‌گذاران، و توجه به نقش تعلیم و تربیت در پیشگیری از جرایم سایبری تبلور یافته است.

۱. مفهوم شناسی

شناخت مفاهیم اساسی در هر بحث علمی، گام آغازین در پژوهش به شمار می‌رود، براین اساس، در ادامه مفاهیم هزینه‌نگاری با مصادیق سایبری آن و همچنین مفهوم واسطه‌گری و قوادی با مصادیق سایبری آن، که مهم‌ترین محتوای مقاله را تشکیل می‌دهد؛ توضیح داده می‌شود.

۱-۱. هزینه‌نگاری

پورنوگرافی (pornography) یا هزینه‌نگاری یکی از جرایم مرتبط با محتوایست که در دسته‌بندی‌های حقوق موضوعه، در زمره جرایم علیه اخلاق و عفت عمومی قرار دارد (بای و پورقهرمانی، ۱۳۸۸: ۹۸). هزینه‌نگاری در مفهوم عام، تصاویر و محتوایاتی است که معمولاً به هدف تحریک جنسی ارائه می‌شود. این موارد در قالب نمایش، ارائه، تولید و تجارت محتویات مستهجن است. با پدید آمدن فضای سایبر، جرم پورنوگرافی از حالت کلاسیک خارج شده و ابزارکارآمدی برای سوءاستفاده‌کنندگان جنسی شده است. این فناوری مدرن ارتباطی باعث شده است که حجم سوءاستفاده خیلی زیاد شود و تعداد دریافت‌کنندگان تصویر و محتویات و نیز حجم تصاویر و محتویات مبادله شده به‌صورت غیرقابل تصویری افزایش یابد.

هزینه‌نگاری در فضای سایبر با ویژگی‌های قابلیت دسترسی آسان کاربران به آن و ناشناس ماندن مصرف‌کنندگان آن، موجب شده است که هرکسی سراغ استفاده از این پدیده شومی ضد عفت و ضد اخلاق عمومی بروند.

۱-۱-۲. مفهوم لغوی هزینه‌نگاری

معادل لاتین واژه هزینه‌نگاری، پورنوگرافی است (حییم، ۱۳۸۶: ۱۱۲) که در مورد این واژه مطالب زیادی نوشته شده؛ اما تعریف دقیق و روشن از آن صورت نگرفته است. پورنوگرافی (pornography) از کلمات یونانی «porno» و «graphy» گرفته شده که در لغت به معنای هزینه‌نگاری و نوشتن موارد مستهجن است. «پورنو» یعنی فاحشه و «گرافی» یعنی نگاشتن (باطنی، ۱۳۸۳: ۳۷۹). بعضی از نویسندگان حوزه جرایم سایبری، در تعریف پورنوگرافی آورده‌اند: «درواقع می‌توان گفت پورنوگرافی هرگونه فیلم، تصویر و مطلب مربوط

به امور جنسی است که هیچ‌گونه ارزش ادبی هنری، سیاسی و علمی ندارد؛ به عبارت دیگر هرزه‌نگاری به معنای مطالبی است که از لحاظ جنسی آشکارند و عمدتاً به قصد تحریک جنسی ارائه می‌شوند» (باطنی، ۱۳۸۳: ۳۷۹).

در قوانین ملی و اسناد بین‌المللی، بیشترین حمایت از پورنوگرافی کودکان صورت گرفته است. در پروتکل اختیاری کنوانسیون حقوق کودک درباره فروش، فحشا و پورنوگرافی کودک، از پورنوگرافی کودک چنین تعریف شده است: «هرگونه نمایش، به هر طریق و وسیله، از کودک تحریک و تشویق شده به فعالیت جنسی صریح، واقعی یا شبیه‌سازی شده یا هرگونه نمایش قسمت‌های جنسی کودک برای اهداف عمدتاً جنسی» (پروتکل اختیاری کنوانسیون حقوق کودک، مصوب ۲۰۱۱).

۱-۳-۱. مفهوم اصطلاحی هرزه‌نگاری

کلمه پورنوگرافی یا هرزه‌نگاری در معنای حقیقی خود، اصطلاح حقوقی نیست و هیچ‌گونه ارتباطی با این رشته علمی ندارد. بلکه پیشینه کاربرد این واژه در علم هنر و آثار هنری برمی‌گردد که برای تفکیک برخی از تصاویر بی‌پرده جنسی از این واژه استفاده شده است (رحمانیان، ۱۳۸۸: ۳۰). در میان اهل هنر، کاربرد واژه هرزه‌نگاری در جایی صورت می‌گیرد که مقصود از آن آثار هنری مربوط به مسائل جنسی صریح و بی‌پرده است که با دیگر آثار که به مسائل جنسی ارتباطی ندارند؛ مانند چهره‌نگاری، ادبیات حماسی، طنز، تصاویر مناظر طبیعی و غیره، تفاوت دارد. ویژگی عاریه‌ای بودن اصطلاح هرزه‌نگاری، باعث مشکلات زیادی برای ارائه تعریف دقیق و جامع از این واژه و تعیین حدود و تفکیک آن از برخی اصطلاحات مشابه در عالم حقوق شده است. همه تعاریفی که در این زمینه وجود دارد، به نوعی از پیش‌زمینه‌های ذهنی، اخلاقی، سیاسی و اجتماعی الهام گرفته است (حبیب‌زاده و رحمانیان، ۱۳۹۰: ۹۰).

برای آن‌که فعلی را از نظر قانونی هرزه‌نگاری بدانیم باید اول: مخالف نظم اجتماعی؛ دوم؛ پیش‌بینی شده در قانون جزا به‌عنوان جرم و توأم با مجازات باشد. بنابراین هرزه‌نگاری با جریحه‌دار کردن عفت و اخلاق عمومی و فردی از راه تحریک و ترغیب افراد به ارتکاب اعمال منافعی عفت و انحرافات گوناگون جنسی، مصداق بارز اخلال در نظم اجتماعی

است، مخصوصاً در کشورهای اسلامی که نظم اجتماعی مبتنی است بر یک سلسله قواعد منبعث از آیین الهی و یک سلسله قواعد اجتماعی ناشی از ضرورت‌های زندگی در جامعه که افراد نمی‌توانند خلاف آن‌ها توافق نمایند.

برخی از نویسندگان در تعریف حقوقی از هرزه‌نگاری چنین گفته‌اند: تولید هرگونه تصویر، صوت، متن و هر شیء دیگری که محتوای یکی از موارد زیر اعم از واقعی یا غیرواقعی داشته باشد، به ترتیب زیر درجه‌بندی می‌شود:

- الف. هرزه‌نگاری درجه ۱: برهنگی کامل بدن انسان، اندام‌های تناسلی انسان یا حیوان، آمیزش یا هر عمل جنسی دیگر که حداقل یک انسان در آن حضور دارد.
- ب. هرزه‌نگاری درجه ۲: برهنگی بخش‌های از بدن انسان به‌جز اندام تناسلی که صرفاً، نمایش آن را قبیح بداند (عطازاده و انصاری، ۱۴۰۰: ۳۹۴).

به نظر می‌رسد این تعریف جامع و بهتری از هرزه‌نگاری است که ویژگی‌های مثبتی را در خود دارد. از جمله عبارت «تولید هرگونه...» شامل تمام موارد و اشخاص دخیل در ساختن و خلق کردن یک اثر یا شیء هرزه‌نگارانه می‌شود. هم کسی که از یک زن برهنه عکس می‌گیرد و هم آن زنی که خودش را برهنه کرده و در مقابل دوربین ایستاده است. هم کسی که با نرم‌افزارهای خاص تصویری خیالی و غیرواقعی از یک صحنه‌ای جنسی را ترسیم می‌کند. نکته مثبت دیگر این‌که در تعریف از کلمه «برهنگی انسان» به‌جای برهنگی زن و مرد استفاده شده که شامل کودکان و هم افراد خنثی می‌شود.

۱-۱-۴. مصادیق هرزه‌نگاری

مخالفت با هرزه‌نگاری از دو منبع سرچشمه می‌گیرد؛ یکی اعتقادات دینی و دیگری باورهای فمینیستی که این مخالفت‌ها گاهی در بعضی از کشورها شکل قانونی به خود گرفته است. به باور برخی از نویسندگان: «از لحاظ عرف عمومی، هرزه‌نگاری به معنای مطالبی است که از لحاظ جنسی آشکار هستند و عمدتاً به‌قصد تحریک جنسی ارائه می‌شوند. هر مطلبی که دارای سه خصیصه وقیح، هولناک، بی‌شرمانه یا شهوانی باشد، مستهجن تلقی می‌شود و اشاعه آن ممنوع است» (عطازاده و انصاری، ۱۴۰۰: ۳۸۹). برای روشن شدن بحث ناگزیریم مصادیق هرزه‌نگاری را به‌اختصار ذکر کنیم.

۱-۴-۱-۱. متن نویسی

یکی از هرزه‌نگاری‌ها در فضای سایبری، متن‌نویسی است که ممکن است به اشکال مختلف نمود پیدا کند و در محتوا مصداق بارز پورنوگرافی باشد. هرزه‌نگاران برای تحریک جنسی و منحرف ساختن جوان از انواع و اقسام امکانات فضای سایبری استفاده می‌کنند تا به مقصد برسند و هدف اصلی ترویج بی‌عفتی و انحراف اخلاقی جوانان است. یکی از همین راه‌های که در حد گسترده دام‌ها پهن کرده‌اند، فضای سایبر است. با تولید و پخش متن با محتوای هرزه‌نگاری درصدد تحریک جنسی کاربرانند. کاربران فضای سایبر که به دنبال محتوای پورنوگرافی باشند با خواندن همین متن‌ها، امیال سرکوب شده جنسی را از راه ناسالم و انحرافی ارضا می‌کنند (عطازاده و انصاری، ۱۴۰۰: ۳۹۴).

یکی از مصداق بارز متن هرزه، تولید و پخش داستان جنسی است که محتوای هرزه‌نگاری در آن به وفور دیده می‌شود. منحرفان جنسی در فضای سایبر و سایت‌های که بدین منظور ایجاد شده است داستان‌های تخیلی جنسی و یا تجربیات جنسی‌شان را به شکل داستان با رنگ و لعاب بیشتر به تحریر درآورده در سایت‌ها و کانال‌های شبکه‌های اجتماعی مانند تلگرام بارگذاری می‌کنند تا در دسترس کاربران قرار بگیرند.

بدون شک از نظر سیاست کیفری اسلام و قوانین کشورهای اسلامی چنین هرزه‌نگاری و تولید محتوای جنسی جرم آشکار است و در قوانین و سیاست کیفری برای مبارزه با این پدیده‌های ضد اخلاق عمومی، تدابیر لازم سنجیده شود (قیاسی، ۱۳۸۶: ۱۴۴).

۱-۴-۱-۲. فیلم، عکس، صوت، ایموژی

از دیگر مصداق هرزه‌نگاری، تولید، پخش و استفاده از فیلم، عکس، صوت و ایموژی‌های است که محتوای هرزه‌نگاری داشته باشد و معمولاً به قصد تحریک جنسی استفاده می‌شود. این فیلم‌ها با داشتن صحنه‌های تحریک‌آمیز و خلاف عفت عمومی از جمله مصداق بارز پورنوگرافی تصویری است که به صورت فیلم نمایش داده می‌شود. در قباحت و ضد اخلاقی بودن این فیلم‌ها شک و تردیدی وجود ندارد چون با نشان دادن اندام تناسلی زن و مرد یا عمل جنسی در اوج قباحت و وقاحت قرار دارد (محمدنسل، ۱۳۹۵: ۱۱۹).

عکس‌های برهنه یا نیمه برهنه که اندام تناسلی زن و مرد یا باقی جاهایی بدن انسان را که

حالت تحریک‌کنندگی جنسی دارد یا عمل جنسی را نشان دهد. این عکس نیز هرزه‌نگاری است و معمولاً چنین عکس‌های برای تحریک جنسی استفاده می‌شود. این عکس‌ها و فیلم‌ها چه از یک فرد واقعی باشد یا چه به صورت فتوشاب شده و ساخته و پرداخته شده توسط انسان باشد، فرقی ندارد اگر محتوای هرزه‌نگاری داشته باشد باعث بی‌عفتی و بر خلاف اخلاق عمومی قلمداد می‌شود.

پورنوگرافی شنیداری؛ استفاده از هر واسطه صوتی واقعی یا شبیه‌سازی شده به قصد انگیزش جنسی کاربر است؛ مثلاً صدای بسیار وسوسه‌انگیز و تحریک‌کننده یک زن شنیده می‌شود که تماس به‌طور مستقیم و مفصل همه کارهایی را که می‌خواهد با او به‌طور جنسی انجام دهد، برمی‌شمارد. ممکن است صدای یک زن دیگر نیز اضافه شود که پیشنهاد می‌کند هر سه باهم عمل جنسی انجام دهد (صنعتی، ۱۳۹۷: ۱۸۵).

ایموجی یک نوعی شکلک با معنای و حالات گوناگون است که در شبکه‌های اجتماعی استفاده می‌شود (لغتنامه آکسفور، emoji, n. meanings, etymology and more Oxford English Dictionary | قابل دسترس، ۱۳ نوامبر ۲۰۲۵). اگر از ایموجی و شکلک در شبکه‌های اجتماعی مانند تلگرام، واتساب، ایمو، فیس‌بوک و... به صورت محتوای هرزه‌نگاری استفاده شود چنین عملکردی مصداق بارز رفتار بی‌عفتی و ضد اخلاق عمومی در فضای سایبر است. توسط نرم‌افزار و امکانات سایبری، ایموجی را به شکل هرزه مانند عمل سکسی، یا اندام تناسلی زن و مرد و... درمی‌آورد که از این ایموجی کاربران نابهنجار اخلاقی در چت‌ها و ارتباطات سایبری استفاده می‌کنند.

بدون شک این هرزه‌نگاری‌ها چه به صورت فیلم، صوت، عکس، ایموجی و شکلک یا به هر شکلی باشد، برخلاف عفت و اخلاق عمومی است و در سیاست کیفری اسلام چنین پدیده‌هایی مذموم است و تولیدکنندگان و استفاده‌کنندگان از چنین هرزه‌نگاری‌ها درخور مجازات است. متأسفانه در اسناد بین‌المللی از چنین رفتارهای ضد اخلاقی به علت تفاوت ارزش‌ها و باورهای اخلاق برافکن، جرم‌انگاری نشده است و این آزادی بی‌قید و شرط در فضای سایبر و گسترش روزافزون چنین هرزه‌نگاری‌ها باعث آلوده شدن جوانان در تمام جوامع بشری شده است و این کاستی‌ها زندگی بشر را با چالش‌های متفاوتی مواجه ساخته

است (محمدنسل، ۱۳۹۵: ۱۱۷).

در عصر غول‌های رسانه‌ای و شبکه جهانی نت، یکی از پدیده‌های که هرزه‌نگاری را ترویج می‌کند تولید فیلم، عکس و دیگر هنرهای دیداری است. گاهی سازمان‌ها و شرکت‌های تولید محتوای سکسی در جهان، فیلم‌ها و تصاویری را با محتوای خلاف اخلاق عمومی تولید کرده و برای کاربران در سراسر دنیا پخش می‌کنند. شبکه‌ها و شرکت تولید فیلم و تصاویر سکسی به صورت یک صنعت پردرآمد از این پدیده استفاده می‌کند که با تولید فیلم‌های سکسی و فروش این فیلم‌ها در سراسر جهان از طریق سایبر به منافع اقتصادی کلانی دست پیدا می‌کند. سینماها و سازمان‌های تولید فیلم در جهان؛ مانند هالیوود و بالیوود با پشتوانه استعمار و فرهنگ غرب به تولید فیلم و سریال‌های ضد اخلاقی می‌پردازند که هدف عمده‌شان ترویج بی‌بندوباری در جوامع اسلامی است تا از این طریق به اهداف شومشان در کشورهای اسلامی برسند. گاهی اشخاص و افراد مریض روانی که دچار عقده‌ها و نارسایی‌های جنسی هستند از رفتار جنسی خود یا دیگران فیلم برداری کرده در شبکه جهانی نت بارگذاری می‌کنند تا میلیون‌ها کاربر در دنیا به این هرزه‌نگاری دسترسی داشته باشند.

فضای سایبر، این سهولت را در اختیار کاربران قرار داده است که از هر جایی دنیا برای سراسر دنیا در این فضا فیلم و عکس و دیگر هنرهایی دیداری و شنیداری را بارگذاری کنند تا میلیون‌ها کاربر به این محتوا در هر جای دنیا دسترسی داشته باشند. شبکه‌های اجتماعی مانند فیس‌بوک، تلگرام، واتساپ، یوتیوب و... این ظرفیت را دارد که روزانه میلیون‌ها کاربر در این شبکه‌ها فیلم بارگذاری کرده یا فیلم نگاه کنند. پخش فیلم و عکس با محتوای هرزه‌نگاری در سایت‌ها و شبکه‌های اجتماعی در صورتی که محتوای جنسی داشته باشد، اندام تناسلی مرد و زن یا رفتار جنسی را نشان دهد یا هر محتوای ضد اخلاقی داشته باشد؛ برخلاف عفت و اخلاق عمومی است. این کار به قصد تحریک جوانان استفاده می‌شود و کسانی که به صورت گسترده دست به پخش فیلم و عکس با محتوای جنسی می‌زنند، بدون شک مجرم است و باید در سیاست کیفری برای پیشگیری و مجازات از چنین جرم‌های که اخلاق و عفت را نشانه می‌رود؛ تدابیر لازم سنجیده شود. این نکته را نباید از نظر دور

داشت که فضای سایبر به خاطر گستردگی و قابلیت دسترسی که در سراسر دنیا دارد بسیار به راحتی می‌توانند در دسترس عموم قرار بگیرند. بنابراین قابلیت تأثیر آن در فضای سایبری زیاد است و می‌تواند افراد زیادی را به دلیل گستردگی به بی‌عفتی و بی‌اخلاقی وادار و تحریک کند.

۲-۱. قوادی از طریق سایبر

۱-۲-۱. مفهوم قوادی

در شرع و فقه از واسطه‌گری برای رابطه نامشروع و رساندن زن و مرد به همدیگر برای رابطه جنسی یا رساندن مرد به مرد یا مرد به طفل؛ «قوادی» گفته می‌شود. قیادت یا واسطه‌گری در اصطلاح عبارت است از به هم رساندن دو شخص برای انجام عمل منافی عفت (موسوی اردبیلی، ۱۴۲۷: ۲، ۱۵۸؛ نجفی، ۱۳۸۳: ۴۱، ۴۰۱). واسطه‌گری و قیادت از مصادیق آشکار کمک و یاری در گناه و معصیت است که به همین خاطر در شرع از آن نهی شده است و روایات زیادی در مذمت آن نقل شده است (طبرسی، ۱۳۹۰: ۱۸۰). در حدیث ابراهیم بن زیاد کرخی آمده است: «سمعت ابا عبد الله یقول: لعن رسول الله الواصلة والمستوصلة یعنی الزانیة و القوادة؛ شنیدم امام صادق^(ع) فرمودند: رسول خدا^(ص) واصله و مستوصله یعنی زناکار و جاکش را لعنت کرده است» (حرعاملی، ۱۴۱۴: ۲۸، ۱۷۲).

مشهور فقها در تعریف قوادی چنین گفته‌اند: «القیادة و هی الجمع بین الرجل و المرأة و الصیبة للزنا و الرجل بالرجل او بین الرجال او الصبی للواط؛ واسطه‌گری عبارت است از جمع نمودن بین زن و مرد یا صیبه برای زنا یا مرد به مرد یا بچه برای لواط» (موسوی خمینی، ۱۳۷۹: ۲، ۴۳۵).

در قوانین ملی و بین‌المللی از جرم واسطه‌گری سایبری برای رفتار جنسی به صورت صریح اشاره نشده است. در حالی که این جرم با پیشرفت فناوری به یک بحران بزرگ اجتماعی تبدیل شده و دیگر از آن حالت ساده و جزئی خارج شده است. اگر در گذشته با محدودیت امکانات یک نفر برای دو نفر به صورت سنتی و محدود قوادی می‌کرد، اکنون با گسترش امکانات و گستردگی جوامع توسط ارتباطات سایبری می‌تواند جرم قوادی را به شکل سازمان‌یافته و قاچاق انسان حتی در عرصه بین‌المللی گسترش دهد. چنانکه قاچاق

انسان برای بهره‌کشی جنسی یکی از معضلات جوامع بشری در سراسر دنیاست. امکانات و ارتباط آسان در فضای سایبر این زمینه را فراهم کرده است که قوادی در فضای سایبر با نمودها و روش‌های که در گفتار آینده بیان می‌شود؛ تحقق پیدا کنند.

۱-۲-۲. ایجاد و مدیریت سایت، کانال یا گروه برای فحشا

واسطه‌گری در فضای سایبر برای رابطه نامشروع جنسی با ایجاد صفحه و سایت، کانال و گروه در شبکه‌های اجتماعی تحقق پیدا می‌کنند. گردانندگان سایت، کانال یا گروه به قصد منافع اقتصادی یا به اهداف دیگری دست به این اقدام می‌زنند. بیشتر این سایت‌ها و کانال‌های تلگرامی و... با واسطه‌گری مبالغه‌آمیزی را از طریق معرفی شخصی برای فرد دیگر، دریافت می‌کنند.

به نظر می‌رسد با جمع‌آوری تصاویر و مشخصات ظاهری زنان بدکاره و بارگذاری آن‌ها در سایت، کانال یا گروه شبکه اجتماعی، این زنان را برای کاربران معرفی می‌کنند. کاربری که تمایل به برقراری رابطه جنسی داشته باشد با پرداخت پول برای این گرداننده سایت، کانال یا گروه و... شماره تماس و آدرس فرد منتخب خودش را دریافت کرده و اقدام به رابطه نامشروع جنسی می‌کنند. بدون شک چنین عملی مصداق بارز همکاری در گناه و معصیت است که از نظر شرع حرام است. مدیران و گردانندگان این صفحات مجازی باعث ترویج فحشا و منکرات در جامعه شده، رفتارهای منافی عفت و اخلاق عمومی را گسترش می‌دهند. این عمل قوادی و واسطه‌گری سایبری برای عمل جنسی است که بدون شک در سیاست کیفری اسلام چنین کاری جرم است و باید حد قیادت بر چنین اشخاصی اجرا شود.

برخی از نمونه‌ها و مصادیق جرایم علیه عفت و اخلاق عمومی در سیاست کیفری اسلام، در زمره حدود قرار می‌گیرند و برخی دیگر نیز در زمره تعزیرات هستند. آن دسته از جرایم علیه عفت و اخلاق عمومی که در زمره حدود (مجازات‌هایی که کمیت و کیفیت آن‌ها در شرع مشخص شده است) قرار دارند، عبارتند از زنا یا زنی مجرد، زنا یا زنی مجرد یا زنی متأهل، زنا به عنف و اکراه، زنا با محارم نسبی، زنا با زن پدر، لواط، تفخیز، مساحقه، قذف و قوادی. در سیاست کیفری اسلام هریک از نمونه‌های فوق دارای

مجازات‌های خاصی هستند؛ مثلاً مجازات زناى مرد مجرد یا زن مجرد صد ضربه تازیانه است یا مجازات زناى به عنف و اکراه برای زانی اکراه کننده مرگ است یا زنا با محارم نسبی یا زنا با زن پدر، مجازات اعدام را در پی دارد. (مفید، ۱۴۱۳: ۷۹۱-۷۷۴).

آن دسته از جرایم علیه عفت و اخلاق عمومی که در زمره تعزیرات (مجازات‌هایی که کمیت و کیفیت آن‌ها در شرع مشخص نشده است) قرار دارند عبارتند از رابطه نامشروع جسمی (غیر زنا)، روابط نامشروع لفظی همچون مزاح و شوخی با زن نامحرم که غیر ضروری و از روی لذت جنسی باشد. در دیدگاه فقهی این عمل مفاکحه نامیده می‌شود (همدانی، ۱۴۰۰: ۱۹۱). سکس‌چت، برقراری رابطه عاشقانه از طریق فضای سایبری، تولید محتوای مستهجن، اداره کردن سایت‌های دوست‌یابی و کانال‌های فاسد، تشویق کاربران از طریق سایبری به دیدن محتوای مستهجن، تظاهر به عمل حرام در معابر و اماکن عمومی، بدحجابی در فضای واقعی و ترویج آن در فضای سایبری، دایر کردن مرکز فساد و فحشا یا اداره کردن آن‌ها از طریق سایبر، تشویق مردم به فساد و فحشا از طریق فضای سایبر و واقعی، مداخله ناروا در برخی از اشیای مضر به عفت و اخلاق عمومی، ایجاد مزاحمت برای اشخاص با استفاده از تلفن یا سایر دستگاه‌های مخابراتی و اینترنتی و... مجازات‌های این دسته از جرایم علیه عفت و اخلاق عمومی اگر منجر به افساد فی الارض نشود، از مجازات‌های حدی خفیف‌تر و سبک‌تر است؛ مثلاً مجازات روابط نامشروع خفیف‌تر و سبک‌تر تا نود و نه ضربه تازیانه است (عطازاده و انصاری، ۱۴۰۰: ۴۲۷).

۲. مبانی سیاست کیفری اسلام در قبال بزهکاری سایبری علیه اخلاق عمومی

سیاست کیفری اسلام، ناظر به خواستگاه جرم‌انگاری و کیفرگذاری‌های موجود در سیاست کیفری اسلام است و در این میان تحریم به‌مثابه بنیان اساسی است. در اندیشه اسلامی رفتارهایی که مغایر مصالح عمومی فرد و جامعه باشد، ممنوع (حرام) است که حکومت، جامعه و فرد، در قبال آن مسئولیت دارند. به باور مشهور فقها، هر کسی که مرتکب رفتار حرامی شود یا واجبی را ترک کند، مستحق مجازات تعزیری است. (حلی، ۱۴۰۹: ۴، ۹۴۸). با این وجود برخی، این کلیت را نپذیرفته و معتقدند که تنها آن دسته از حرام‌های که زیان‌های شدید اجتماعی به دنبال دارد، در قلمرو سیاست کیفری اسلام قرار می‌گیرد

(محقق داماد، ۱۴۰۲: ۲۳). بدون تردید بزهکاری سایبری و در مصداق اجلای آن هرزه‌نگاری خود هم گسترش‌دهنده فساد در جامعه (اشاعه فحشا) و هم معاونت‌کننده بر تحقق جرایم دیگر به حساب می‌آید که در ادامه به اختصار بررسی می‌شود:

۱-۲. اشاعه فحشا

قرآن کریم در مورد افرادی که قصد اشاعه فحشا و منکرات را در میان مؤمنان دارند، می‌گوید: «إِنَّ الَّذِينَ يَجْتُمُونَ أَنْ تَشِيَعَ الْفَاحِشَةُ فِي الَّذِينَ آمَنُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ؛ کسانی که دوست دارند زشتی‌ها در میان مردم با ایمان شیوع یابد، عذاب دردناکی برای آنان در دنیا و آخرت است؛ و خداوند می‌داند و شما نمی‌دانید» (نور: ۱۹).

در حدیثی از پیامبر اکرم (ص) آمده است: «من أذاع فاحشة كان كمبتديها...؛ شخصی که امر منکری را فاش می‌کند، همانند شخصی است که آن را آغاز کرده باشد» (صدوق، ۱۳۶۸: ۲۴۷). در روایت دیگری آمده است: «و من سمع فاحشة فافشاها كان كمن أتاها...؛ کسی که امر منکری را در مورد شخصی بشنود و آن را فاش کند، همانند مرتکب آن عمل خواهد بود» (حرعاملی، ۱۴۱۴: ۱۲، ۲۹۶).

نمایش دادن تصاویر عریان و نیمه‌عریان، ارائه محتوای جنسی و یا نمایش اعمال جنسی از مصادیق آشکار آیه و روایات مذکور است و عملی حرام خواهد بود. با توجه به این‌که در قرآن نسبت به عمل اشاعه فحشا وعده عذاب داده شده است، طبق همه مبانی موجود درباره تعزیرات، تعزیر مرتکب جایز خواهد بود. بنابراین بر اساس مبنای مشهور فقها در باب تعزیرات که شکل گرفته از قاعده «التعزیر لكل فعل محرم» است، می‌توان برای مرتکب این عمل در سیاست کیفری اسلام، مجازات تعزیری در نظر گرفت. (حلی، ۱۴۰۹: ۵۴۸). در آیه یاد شده برای اشاعه دهنده فحشا، عذاب دنیایی وعده داده شده؛ اما نوع و کمیت این عذاب مشخص شده است. بنابراین در سیاست کیفری اسلام دست قانون‌گذار و مجریان حکم اسلام برای مجازات این عمل باز است و این جرم از سنخ تعزیر خواهد بود. در نتیجه قانون‌گذار و مجری قانون می‌تواند طبق اصول اسلام برای مجرمین هرزه‌نگاری سایبری، سیاست کیفری مناسب را در نظر بگیرد.

۲-۲. اعانه بر اثم

انتشار تصاویر، فیلم‌ها و محتوای مستهجن و مبتذل، باعث گرفتار شدن دیگران در منجلاب گناه و فساد می‌شود و به این سبب مصداق اعانه بر اثم است که به تصریح آیه مبارکه: «وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ» (مائده: ۲). کار حرام و نهی شده است و بر اساس مبنای مشهور، مرتکب آن درخور تعزیر خواهد بود (نجفی، ۱۳۸۳: ۲۲، ۲۸۴). افزون بر این که انتشار تصاویر اشخاص در مواردی موجب سوءاستفاده سودجویان از صاحبان تصاویر و استثمار جنسی آن‌ها می‌شود. پس این کار مقدمه عمل حرام است. اگر پذیرفتیم که مقدمه حرام، حرام است، هرزه‌نگاری را نیز می‌توان عملی حرام و مستوجب تعزیر دانست (شهیدثانی، ۱۴۱۳: ۱۴، ۳۷۲). اگر قصد مرتکب هرزه‌نگاری، به گناه افتادن دیگران از راه امور شهوانی باشد و این کار نیز صورت گیرد، می‌توان هرزه‌نگاری را از باب مقدمه حرام، حرام دانست.

۲-۳. افشای اسرار

برخی از مصادیق هرزه‌نگاری - مخصوصاً مواردی که به نوعی مربوط به فیلم‌ها و عکس‌های خصوصی و خانوادگی و نیز روابط جنسی مشروع (روابط زناشویی) است - مشمول ادله حرمت افشای سرّ است، بالاتر از آن حتی نمایش تصاویر و فیلم‌های متضمن امور جنسی که مخفیانه گرفته شده است (گرچه این روابط حرام بوده باشد) بازهم مصداق افشای سرّ است که دارای حرمت شرعی است (صدوق، ۱۴۰۵: ۲، ۵۷۰-۵۷۲).

۲-۴. ایذاء

برخی از مصادیق هرزه‌نگاری شامل عناوین دیگری همچون ایذاء است که نمایش دادن تصاویر و فیلم‌های اشخاص در صورت عدم رضایت آن‌ها موجب آزار و اذیت آنان شده، گاه موجب فروپاشیدن خانواده آن‌ها و منجر به خودکشی زن می‌شود. خیلی از خانواده‌ها و زن‌های عفیف وقتی عکس و فیلمی از او پخش شود، مخصوصاً اگر خصوصی و مربوط به زناشویی باشد تحمل چنین چیزی را ندارد و خودش را مستحق زنده ماندن نمی‌داند. گاهی ممکن است دچار درگیری‌های خطرناک بین خانواده‌ها و افسردگی‌های مزمن در زن و دختری شود که از او عکس و فیلم در فضای مجازی پخش شده است و این کار را باعث

بدنامی خود و خانواده‌اش می‌داند. نمونه‌های زیادی وجود دارد که افراد با اهداف مختلف تصاویر دیگران را از راه سایبر در معرض دید قرار می‌دهند و موجب آشفتگی خاطر آن‌ها می‌گردند. آزار و اذیت دیگران صریحاً در اسلام و قرآن نهی شده است (احزاب: ۵۸؛ توبه: ۶۱).

قابل ذکر این‌که اگر مرتکب عمل هرزه‌نگاری، در مواردی که عمل او در حد گسترده و وسیع انجام گرفته باشد، به‌گونه‌ای که شامل آیه: «وَيَسْعَوْنَ فِي الْأَرْضِ فَسَادًا» (مائده: ۳۳) باشد می‌توان از باب افساد فی الارض او را به مجازات خیلی سنگین‌تری رساند.

۵-۲. تهمت و افترا

به باور برخی از نویسندگان، هرزه‌نگاری گاهی از باب افترا و تهمت به دیگری نیز ممکن است حرام و نا مشروع باشد، چنانچه می‌نویسند: «نکته‌ای دیگر این‌که ممکن است پورنوگرافی از باب تهمت دیگری نیز تحریم شود؛ مثل این‌که تصویر مونتاژ شده یک شخص را -که حاکی از عمل جنسی او با شخص دیگر باشد- و یا تصویر او را در کنار یک زن که نشان‌دهنده ارتباط نامشروع او باشد، نشان دهد؛ در این موارد عمل چنین فردی به دلیل نسبت دادن عمل نامشروع به شخص، حرام است» (بای و پورقهرمانی، ۱۳۸۸: ۱۰۷).

با توجه به ادله یاد شده، به نظر می‌رسد که در سیاست کیفری و نگاه تربیتی اسلام از هر عمل و رفتاری که باعث تباهی عفت و اخلاق عمومی شود و اجتماع را به فساد بکشاند چه این عمل در فضای واقعی باشد چه در فضای سایبری باشد؛ باید مرتکب این رفتارها مجازات شود و قانون‌گذاران هم مجازاتی را در قانون بیاورند که به اندازه کافی بازدارندگی لازم را داشته باشد (اردبیلی، ۱۴۰۱: ۲، ۲۵۹-۲۷۴). روشن است که امروزه هرزه‌نگاری در فضای سایبری بسیار وسیع و گسترده وجود دارد و مخصوصاً استعمار و فرهنگ منحط غرب تلاش دارند که جوانان مسلمان را از لحاظ اخلاق مورد حمله قرار دهد و یکی از راه‌های غلبه غرب بر اسلام همین جنگ نرم و آسیب‌های اخلاقی فضای سایبری است که متأسفانه به‌صورت بسیار ماهرانه، عفت و اخلاق را از جوانان مسلمان می‌رباید. پس بر نظام اسلامی و سیاست‌گذاران جامعه اسلامی است که با توجه به اصول سیاست کیفری اسلامی، از تهاجم فرهنگی غرب جلوگیری کرده برای سلامت فضای سایبری و پالایش این

فضای بی‌انتها برنامه‌های جدی را روی دست گیرند.

در فتوای فقها و منابع اسلامی مستقیماً به تصاویر کامپیوتری اشاره ندارد؛ چون در آن زمان این فناوری‌ها نبود تا سندی از سیاست کیفری و نگاه تربیتی اسلام راجع به این جرایم داشته باشیم. بلکه آنچه ملاک حرمت است مستهجن و مبتذل بودن تصاویر و فیلم است. فرق نمی‌کند که از چه طریقی ارائه شود؛ چه از طریق فضای سایبر باشد و چه از طریق رسانه‌های دیگر مانند تلویزیون و روزنامه باشد.

نکته‌ای دیگر این‌که ممکن است تصور شود که هرزه‌نگاری و پخش فیلم و تصاویر اشخاص کافر جرم و حرام نباشد چون آن‌ها تقییدی به چنین مسائلی ندارد؛ اما به نظر می‌رسد حرمت این مورد نیز جایی شک و تردید ندارد چون آنچه ملاک است جریحه‌دار کردن عفت و اخلاق عمومی است که هرزه‌نگاری و تصاویر و فیلم غیرمسلمان نیز چنین ویژگی دارد که تصاویر و فیلم افراد دیگر دارد.

قوادی در سیاست کیفری اسلام مجازات مشخص دارد و امروزه در فضای سایبری نیز قوادی امکان تحقق دارد که اشاره شد. برای چنین جرمی از نظر اسلام مجازات حدی در نظر گرفته شده است که شایسته است قانون‌گذار ملی برای قوادی سایبری که در حال گسترش است مجازات مناسب در نظر بگیرد تا عفت و اخلاق عمومی از چنین منکراتی مصون بماند.

در مورد هرزه‌نگاری بزرگ‌سالان سند بین‌المللی وجود ندارد که نشان‌دهنده جرم بودن این عمل باشد. با توجه به تفاوت ایدئولوژی در مورد اخلاق عمومی در کشورها، یک سندی که مورد پذیرش همه کشورها باشد تصویب نشده است. این تفاوت‌ها از آنجا ناشی می‌شود که ممکن است محتوای در فضای سایبری در یک کشور جرم و علیه اخلاق عمومی قلمداد شود اما در کشور دیگر از حقوق شهروندی و از جمله حقوق دسترسی فرد به اطلاعات باشد؛ مثلاً عکس و فیلم برهنه یا نیمه برهنه در کشورهای اسلامی جرم است و علیه اخلاق عمومی جامعه دانسته می‌شود اما همین رفتار در کشورهای غربی برای بزرگ‌سالان یک محتوای عادی و معمولی است. نبود سند بین‌المللی در مورد جرایم علیه اخلاق عمومی ناشی از همین تفاوت دیدگاه در مورد جرم دانستن و ندانستن موارد یادشده

در عرف و اندیشه کشورهاست.

بنابراین باید در سیاست کیفری و سیستم تربیتی هر کشوری متناسب به مقتضیات عرف و باورهای آن کشور برای پدیده‌های سایبری جدید که برخلاف اخلاق عمومی باشد؛ جرم‌انگاری کرده و برای رفتارهای ضد اخلاقی، مجازات در نظر بگیرد تا جامعه از سلامت اخلاقی برخوردار گردد.

۶-۲. حفظ کیان خانواده

حفظ کیان خانواده و سلامت اخلاقی و نظم عمومی در یک جامعه دموکراتیک، الزامی است. طبق این آیه شریفه که خداوند در قرآن کریم می‌فرماید: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا» (تحریم: ۶). باید از رفتارها و ناهنجاری‌های که به خانواده آسیب می‌رساند، جلوگیری شود. بنابراین رفتارهای ضد اخلاقی که برخلاف نظم عمومی و مضر به اخلاق عمومی است چه در فضای سایبری باشد و چه در فضای واقعی باشد، سزاوار جرم‌انگاری بوده و در سیاست کیفری کشورها مورد توجه جدی قرار می‌گیرد.

با توجه به همان تفاوت دیدگاه‌ها و فرهنگ‌ها، امروزه فضای سایبری یکی از مخرب‌ترین فضای اخلاقی برای کاربران تبدیل شده است. فردی که به دنبال محتوای اخلاقی باشد با یک کلیک کردن در اینترنت به موارد زیادی از محتوای غیراخلاقی فیلم، عکس، متن و ... دسترسی پیدا می‌کند. سایت‌ها و کانال‌هایی که به منظور ارائه محتوایی پورن ارائه شده است یکی از مواردی است که برای اخلاق عمومی آسیب‌زاست. حتی در مهم‌ترین سند بین‌المللی که کنوانسیون جرایم سایبر (بوداپست) است اشاره‌ای به این جرم نشده است. (کنوانسیون بوداپست، مصوب ۲۰۰۱ م). کشورها بستگی به فرهنگ و اهمیت این موضوع در عرف و جامعه خود به کنترل فضای سایبری پرداخته است، بعضی از کشورهای برای جلوگیری از دسترسی به محتوای ضد ارزشی و ضد اخلاقی به فیلتر کردن سایت‌ها و شبکه‌های مخرب دست زده است که البته کافی نیست اما تا حدودی دسترسی عموم را کنترل کرده است. به نظر نگارنده این تفاوت‌ها در حوزه هنجاری و ارزش‌های اخلاقی باعث شده است که بشر امروز از اخلاق انسانی به دور مانده و یک قانون جامع برای جرم‌انگاری محتوای غیراخلاقی نداشته باشد. نمونه بارز بی‌اخلاقی در غرب هم‌جنس‌گرایی، تجارت

سکس، توریسم سکس، ازدواج با حیوانات، ازدواج با محارم و... است که ارزش‌های اخلاقی و انسانی را به نابودی کشانده است و ستون فقرات خانواده در غرب شکسته شده است.

نتیجه‌گیری

با توجه به محتوای این پژوهش، می‌توان نتایج علمی زیر را استخراج و دریافت کرد:

۱. گستردگی و سهولت دسترسی به هرزه‌نگاری در فضای سایبری: فضای سایبری به دلیل ویژگی‌هایی مانند دسترسی آسان و ناشناس بودن، به بستری مناسب برای گسترش هرزه‌نگاری تبدیل شده است. این امر موجب شده است که افراد به راحتی به محتوای غیراخلاقی دسترسی پیدا کرده و در معرض آسیب‌های ناشی از آن قرار گیرند.
۲. تنوع مصادیق هرزه‌نگاری در فضای سایبری: هرزه‌نگاری در فضای سایبری اشکال مختلفی دارد، از جمله متن، فیلم، عکس، صوت و ایموجی. تولید و انتشار هر یک از این موارد، در صورتی که محتوای غیراخلاقی داشته باشد، می‌تواند مصداق جرم باشد.
۳. نقش استعمار و فرهنگ غرب در ترویج هرزه‌نگاری: استعمار و فرهنگ غرب از طریق تولید و انتشار فیلم‌ها و سریال‌های ضد اخلاقی، در صدد ترویج بی‌بندوباری در جوامع اسلامی هستند. هدف از این کار، تضعیف اخلاق و ارزش‌های اسلامی و سلطه بر جوامع مسلمان است.
۴. جرم‌انگاری هرزه‌نگاری و واسطه‌گری در روابط نامشروع در سیاست کیفری اسلام: از نظر سیاست کیفری اسلام، هرگونه رفتاری که باعث تباهی عفت و اخلاق عمومی شود، جرم محسوب می‌شود و مستوجب مجازات است. هرزه‌نگاری و واسطه‌گری در روابط نامشروع نیز از جمله این رفتارها هستند که باید در قوانین کیفری جرم‌انگاری شوند.
۵. ضرورت تدوین قوانین ملی برای مقابله با هرزه‌نگاری: با توجه به عدم وجود اسناد بین‌المللی جامع در زمینه جرم‌انگاری هرزه‌نگاری و تفاوت دیدگاه‌ها در مورد اخلاق عمومی، لازم است که کشورها با توجه به فرهنگ و ارزش‌های خود، قوانین ملی برای مقابله با این پدیده تدوین کنند.

۶. نقش نظام اسلامی در جلوگیری از تهاجم فرهنگی: نظام اسلامی وظیفه دارد که از تهاجم فرهنگی غرب جلوگیری کرده و برای سلامت فضای سایبری برنامه‌های جدی را در دستور کار خود قرار دهد. این امر مستلزم پالایش فضای سایبری از محتوای غیراخلاقی و ترویج محتوای سالم و سازنده است.

۷. استفاده از تعزیرات در جرایم علیه عفت و اخلاق عمومی: در مواردی که مجازات مشخصی در شرع برای جرایم علیه عفت و اخلاق عمومی در فضای سایبری تعیین نشده باشد، می‌توان از باب تعزیر، مجازاتی را تعیین کرد تا از این‌گونه جرم‌ها در جامعه اسلامی جلوگیری شود.

فهرست منابع

قرآن کریم

۱. اردبیلی، محمدعلی، (۱۴۰۱)، حقوق جزای اختصاصی، تهران: نشر میزان.
۲. باطنی، محمدرضا، (۱۳۸۳)، فرهنگ معاصر انگلیسی-فارسی، تهران: فرهنگ معاصر.
۳. بای، حسینعلی و پورقهرمانی، بابک، (۱۳۸۸)، بررسی فقهی و حقوقی جرایم رایانه‌ای. قم: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی.
۴. پروتکل اختیاری کنوانسیون حقوق کودک، مصوب ۲۰۱۱
۵. حبیب‌زاده، محمدجعفر؛ رحمانیان، حامد، (۱۳۹۰)، «هرزه‌نگاری در حقوق کیفری ایران»، مجله حقوقی دادگستری، سال هفتاد و پنجم، شماره ۷۶.
۶. حرعاملی، محمد بن حسن، (۱۴۱۴ق)، وسائل الشیعه. قم: مؤسسه آل‌البیت.
۷. حلی، جعفر بن حسن، (۱۴۰۹ق)، شرائع الاسلام. تهران: انتشارات استقلال.
۸. حمیم، سلیمان، (۱۳۸۶ش)، فرهنگ انگلیسی-فارسی. تهران: انتشارات فرهنگ معاصر.
۹. رحمانیان، حامد، (۱۳۸۸ش)، سیاست جنایی تقنینی ایران و فرانسه در قبال هرزه‌نگاری، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه امام صادق، دانشکده معارف اسلامی و حقوق.
۱۰. شهیدثانی، زین‌الدین، (۱۴۱۳ق)، مسالک الافهام، قم، مؤسسه معارف اسلامی.
۱۱. صدوق، محمد بن علی، (۱۳۶۸)، ثواب الاعمال. قم: نشر رضی.
۱۲. صدوق، محمد بن علی، (۱۴۰۵ق)، علل الشرایع. بیروت: مؤسسه الاعلمی للمطبوعات.
۱۳. صنعتی، مهدی، (۱۳۹۷ش)، تحلیلی بر جرایم رایانه‌ای و مخابراتی، قم، انتشارات حقوق پویا.
۱۴. طبرسی، حسن بن فضل، (۱۳۹۰)، مکارم الاخلاق، قم: نورالزهرا.
۱۵. عطازاده، سعید و انصاری، جلال، (۱۴۰۰)، حقوق جزای اختصاصی جرایم رایانه‌ای. تهران: بنیاد حقوقی میزان.

۱۶. قیاسی، جلال‌الدین، (۱۳۸۵)، مبانی سیاست جنایی حکومت اسلامی، قم: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی.
۱۷. لغتنامه آکسفور، Oxford English | emoji, n. meanings, etymology and more Dictionary تاریخ دسترسی: ۱۳ نوامبر ۲۰۲۵.
۱۸. محقق داماد، مصطفی، (۱۴۰۲)، قواعد فقه، بخش جزایی، تهران: مرکز نشر علوم اسلامی.
۱۹. محمدنسل، غلام‌رضا، (۱۳۹۵)، حقوق جزای اختصاصی جرایم رایانه‌ای در ایران، تهران، نشر میزان.
۲۰. مفید، محمد بن محمد، (۱۴۱۳ ق)، المقنعه، قم: کنگره جهانی هزاره شیخ مفید.
۲۱. موسوی اردبیلی، سید عبدالکریم، (۱۴۲۷ ق)، فقه الحدود و التعزیرات. قم: موسسه النشر، چاپ اول.
۲۲. موسوی خمینی، سید روح‌الله، (۱۳۷۹)، تحریر الوسیله، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی.
۲۳. نجفی، محمدحسن، (۱۳۸۳ ق)، جواهر الکلام. قم: دارالکتب الاسلامیه.
۲۴. همدانی، مصطفی، (تابستان ۱۴۰۰)، «بررسی حکم فقهی آغاز ارتباط کلامی با نامحرم»، فقه و اصول، سال پنجاه و سوم، شماره ۲ (پیاپی ۱۲۵)، ص. ۱۷۱-۱۹۷.